

Jag är Stenart

Ett konstnärligt arbete av
Jelena Rundqvist och
treorna på Tallängens skola

**VERNISSAGE 1 JUNI, 2018
KL 15-19, STENARBETSMUSEET
HÄLLABROTTET, KUMLA**

JAG ÄR STENART

Video, installation och skogsmöbler av konstnären Jelena Rundqvist och treorna på Tallängens skola. I samarbete med koreografen Ossi Niskala, Naturskolan i Kumla och stensculptören Basem Zammam.

**VERNISSAGE 1 JUNI, 2018
KL 15 - 19, STENARBETSMUSEET,
HÄLLABROTTET, KUMLA**

Jag är Stenart är del av projekt Bortom de blå bergen som drivs av Konstfrämjandet Bergslagen. Projektägare: Region Örebro län, Område kultur och ideell sektor.

Program:

Kl 16 Presentation av Jag är Stenart och invigning av skogsmöblerna. Jelena Rundqvist och barnen visar runt och berättar om sitt arbete.

Kl 15 och kl 17 Guidning av Stenarbetsmuseet och Yxhults huvudkontor av Yxhultbygdens Kultur- och Hembygdsförening.

Från kl 17 Gemensam grillning. Mat att grilla (inklusive vegetariskt alternativ) finns på plats.

STENEN SOM PEDAGOG

Jag hör på radio: Det hittas färre meteoriter än vad det gjorts tidigare. Vi rör oss inte längre i skog och mark på samma sätt som förr. Det är nu mer än sextio år sedan någon rapporterade in ett meteoritfynd till vetenskapen. Meteoriterna, rester från solsystemets barndom, kan ge information om solsystemet och jordens bildande. Information som vi annars bara kan få genom att resa ut i rymden och hämta hem stenar.

Det konstnärliga arbetet *Jag är Stenart* utgår från jordens stenar. Mer specifikt: Sten kring Hällabrottet i Kumla. Som meteoriter bär stenar och bergarter på mängder av berättelser. De bär också tiden och platsens avtryck. Och omvänt har stenen påverkat platsen och de aktiviteter som skett här sedan lång tid tillbaka. Stenhanteringen här har haft stor betydelse ända sedan medeltiden.

Med utgångspunkt i Stenarbetsmuseet och miljön runt omkring har konstnären Jelena Rundqvist tillsammans med treorna på Tallängens skola undersökt stenen som material, objekt, rum, koreograf och medarbetare. Barnen har tittat på sten. Letat och hittat sten. De har klättrat på, hoppat mellan och ramlat från sten. De har upptäckt att olika stensorter har olika doft. De har med lätta steg burit små stenar och kånkat stora tunga stenar och Ytongblock. De har namngett stenar, och blivit stenar. De har använt stenar som möbler och de har byggt nya möbler för och av sten. De har skulpterat i lera för att sedan gå över till Ytong, den lättbetong som först utvecklades här i Yxhult. Det har också druckits väldigt många päronfestis.

Genom workshops har stenens karaktär lett arbetet framåt. Men vad har en sten för karaktär? Hur skiljer sig olika stenars karaktärer? En av stenarna berättar för barnen att den heter Stenart. En bit därifrån sträcker Stina på sig. Vissa stenar har blivit kära återseenden varje vecka. De återkommande besöken och den upprepade närvaron har varit avgörande för projektet. Även konstnärens närvaro. Jelena Rundqvist valde att bo i närområdet under den här tiden. Det var ingenting vi förväntade oss när vi från Konstfrämjandet Bergslagen skickade ut ett Open Call tidigt i höstas förra året för att söka efter en konstnär till projektet. Jelena hade möjlighet och vi hittade ett boende för en konstnär och två katter. Hennes närvaro i Hällabrottet, hennes förståelse för platsen och dess historia som successivt byggts upp och all tid hon spenderat här mellan workshopstillfällen har gett arbetet form. Som en del av det konstnärliga arbetet har Jelena Rundqvist bjudit in koreografen Ossi Niskala som tillsammans med henne och barnen utforskat stenarna och miljön runt museet och skapat en koreografi på Bengt Blomqvists urtidshav av marmor i Yxhultbolagets tidigare huvudkontor. Per Karlsson Linderum från Naturskolan i Kumla bjöds in för att hjälpa både oss och barnen att förstå de

svindlande tidsperspektiv vi rör oss genom när vi arbetar med sten. Stensculptören Basem Zammam har visat barnen olika skulpteringstekniker och tillsammans med Jelena Rundqvist färdigställt den installation som arbetet lett fram till.

Det här arbetet hade inte blivit vad det blivit utan den enorma kunskap som redan finns i Hällabrottet. Monica Ström från Yxhultbygdens Kultur- och hembygdsförening har varit en ovärderlig källa av kunskap som outtröttligt stöttat arbetet. Samarbetet med kommunen var etablerat innan projektet drog igång och i Tomas Borg hittade vi en klippa som fixat, ordnat och burit enormt mycket sten. Rolf Karlsson, som började arbete med stenarbete här när han var femton år på 50-talet har bidragit med ett värdefullt historiskt perspektiv.

Barnens lärare Mari-Anne Larsson och Marie Sällberg förtjänar oändliga hyllningar för modet att hoppa på vårt tåg, en öppen process där vi från början kunde beskriva en önskad resväg men inte vart vi skulle. Varje vecka har klassen kommit cyklande på led, i ur och skur, trots punkterade däck. Tack för förtroendet att låta barnen klättra på hala stenar och all peppning att fortsätta forma Ytongblock till möbler trots gassande eftermiddagssol.

Processen har lett fram till en grupp skogsmöbler som nu blir en permanent installation på kommunens mark bakom Stenarbetsmuseet. Ytongmöblerna har klätts med stenar och blir ett med naturen här. "Tänk om de finns kvar för alltid, så att jag kan gå hit med mina barn och visa dem", säger Maximilian som varit med att bygga.

Vad kan konst vara idag? För barnen som jobbat med det här projektet. För mig. Och för dig?

En liten grupp barn har fått ägna sig åt projektet under våren. I ett pilotprojekt som det här behövs avgränsningar. Men tänk om alla treor, och även andra årskurser, som ska lära sig om sin hembygd och sin närmiljö kunde få testa på att göra det med konstens metoder. Tänk om det här projektet kan fungera som inspiration för skolor att hitta nya och kompletterande vägar för att lära.

Vi hoppas att barnen fått se sin närmiljö med nya ögon, att de fått ny kunskap om platsens historia, att de i ännu högre utsträckning känner att det här är deras plats lika mycket som någon annans. Och att de tar med sig erfarenheterna in i framtiden.

TACK alla treor på Tallängens skola — för ert engagemang, smarta idéer, humor och hårda arbete. Vi kommer alltid minnas den här våren. Hoppas ni gör det också.

Maria (Mia) Andersson

Projektledare, Bortom de blå bergen

WORKSHOP 1: STENKOREOGRAFI **TORSDAGEN DEN 5 APRIL OCH** **FREDAGEN DEN 6 APRIL 2018.**

I den första workshopen bekantar sig barnen med stenblocken som finns kring Stenarbetsmuseet, rester från den stenbrytning som förekommit här. De känner och klänger på stenarna. Det är nu de träffar Stenart första gången. I en koreografisk lek i den dramatiska miljön hittar de stenblock som kan fungera som möbler. De har med sig sittunderlag och breder ut dem. En sten är en soffa, en annan en fåtölj. Någon hittar den perfekta sängen. De plockar stenar ute i naturen och lånar med sig. I Yxhultsbolagets tidigare huvudkontor har en tillfällig studio byggts upp. Barnen väljer en bra plats för sina stenar och skriver sitt namn på golvet bredvid. "Märkte ni hur stenarna koreograferade hur vi rörde oss ute?", frågar koreografen Ossi Niskala barnen när vi fikar.

Jelena Rundqvist genomför workshopen i samarbete med koreografen Ossi Niskala.

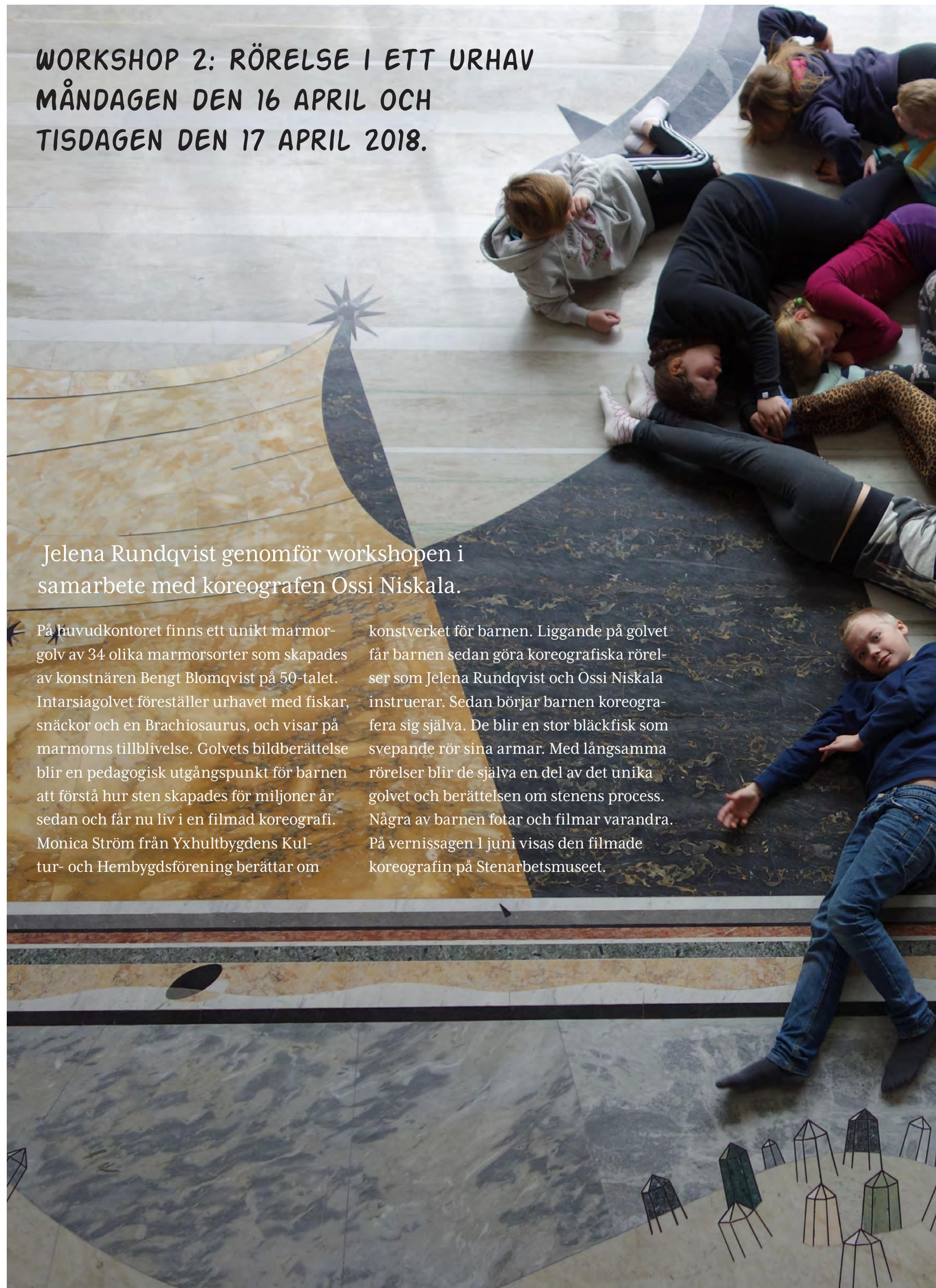

WORKSHOP 2: RÖRELSE I ETT URHAV
MÅNDAGEN DEN 16 APRIL OCH
TISDAGEN DEN 17 APRIL 2018.

Jelena Rundqvist genomför workshopen i samarbete med koreografen Ossi Niskala.

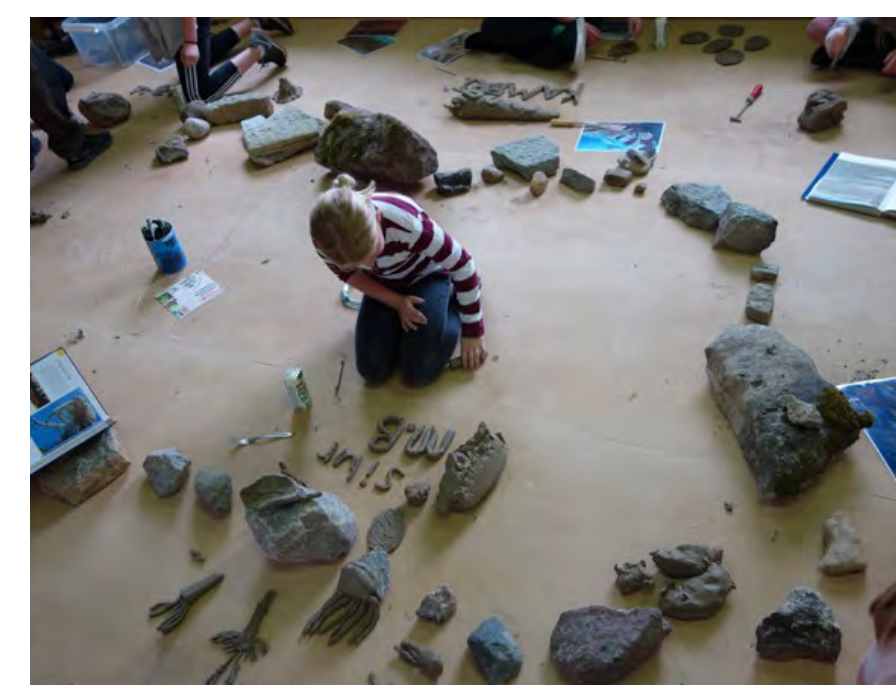
På huvudkontoret finns ett unikt marmorgolv av 34 olika marmorsorter som skapades av konstnären Bengt Blomqvist på 50-talet. Intarsiagolvets föreställer urhavet med fiskar, snäckor och en Brachiosaurus, och visar på marmorns tillblivelse. Golvets bildberättelse blir en pedagogisk utgångspunkt för barnen att förstå hur sten skapades för miljoner år sedan och får nu liv i en filmad koreografi. Monica Ström från Yxhultbygdens Kultur- och Hembygdsförening berättar om

konstverket för barnen. Liggande på golvet får barnen sedan göra koreografiska rörelser som Jelena Rundqvist och Ossi Niskala instruerar. Sedan börjar barnen koreografera sig själva. De blir en stor bläckfisk som svepande rör sina armar. Med långsamma rörelser blir de själva en del av det unika golvet och berättelsen om stenens process. Några av barnen fotar och filmar varandra. På vernissagen 1 juni visas den filmade koreografin på Stenarbetsmuseet.

WORKSHOP 3: JORDENS TIDSPERIODER MÅNDAGEN DEN 23 APRIL 2018.

Jelena Rundqvist genomför work-
shopen i samarbete med Per Karlsson
Linderum, Naturskolan i Kumla.

I studion i Yxhultsbolagets gamla huvudkontor ligger en kur-
vig tidslinje med stenar på golvet. Kalkstenen i Hällabrottet
bildades för 400 miljoner år sedan när platsen var ett hav och
vår kontinentalplatta låg under ekvatorn. Under ofantligt långa
tidsrymder förvandlas kalkslam och skal från olika havsdjur
till kalksten. I mindre grupper gestaltar barnen jordens olika
åldrar i lera, ett material som kommer från sten. Per Karlsson
Linderum från Naturskolan berättar om de olika tidsåldrarna,
vad de heter och vilka olika levande organismer som funnits
under de olika perioderna. Hur fossiler bildats och blivit kvar
som avtryck i stenar genom årmiljonerna. Barnen gör trilobiter,
dinosaurier och bläckfiskar av lera. De formar också namnen
på de olika tidsåldrarna. Och skriver sina egna namn.

WORKSHOP 4 OCH 5:
FIKAPLATS FÖR MÄNNISKOR OCH STENAR
MÅNDAGEN DEN 3 MAJ, TISDAGEN DEN
4 MAJ OCH TISDAGEN DEN 8 MAJ 2018.

Jelena Rundqvist genomför
workshopen i samarbete med
stensculptören Basem Zammam.

I de två sista workshoppen återkommer barnen till platsen där Stenart finns. I stora Ytongblock får barnen skulptera fram fantasifulla möbler i skogen bakom Stenarbetsmuseet. De ska skapa en fikaplatz för människor och stenar. De bygger, hugger, sågar och filar i lättbetongmaterialet Ytong. Ytong utvecklades och producerades i Hällabrottet av Yxhultsbolaget under en stor del av 1900-talet. Materialet med namnet Ytong, en sammansmältning av namnet Yxhult och betong, hade stor betydelse för platsen och byggindustrin i landet. I den här workshopen arbetar barnen konstnärligt i den lättskulpterade Ytongen. Samtidigt lär de sig om lättbetongen och om hur den användes. De borrar hållare för sina päronfestis i möblerna och fikar innan det är dags att plocka sten som möblerna sedan ska kläs i. Vid det här tillfället träffar de också Rolf Karlsson som började arbeta med stenarbete här som 15-åring på 50-talet. Han berättar om arbetet på den tiden och visar barnen den gamla hyvelverkstaden som nu är del av Stenarbetsmuseet.

FÄRDIGSTÄLLANDE AV
PERMANENT INSTALLATION
MED SKOGSMÖBLER
ONSDAGEN DEN 9 MAJ -
SÖNDAGEN DEN 27 MAJ, 2018.

Jelena Rundqvist i samarbete med
stensculptören Basem Zammam med
assistans av Mohammed Al Suntfi.

Barnens möbler av Ytong kläs med sten från platsen som fästs med betongbruk. Skogsmöblerna lånar sitt uttryck från platsen och smälter nästan in i den omgivande miljön. Men stenarna och betongen har också en praktisk funktion, att göra möblerna tåliga så att de kan bli en permanent installation. Inspiration har Jelena Rundqvist hämtat från tornet på Nicolai Kyrkan i Örebro. En mångfald av individuella stenar som tillsammans bildar en kollektiv helhet. Skogsmöblerna är både konstverk och just möbler, till för att användas. Gjorda i fullskala och på riktigt, inte bara som skiss. Men i en annan skala än hur vi brukar se möbler i det offentliga rummet — nämligen barnens skala. Gjorda med barnens blick utifrån deras kroppar och rörelser.

JAG ÄR STENART. STENART STENART 553.

Naturens resurser koreograferar människans bosättningar och rörelsemönster. Hällabrottet i Kumla har som så många andra samhällen växt upp runt en naturtillgång. Överallt är stenen på olika sätt närvarande, i hällkistan från stenåldern bakom Stenarbetsmuseet, till traktens runsten och domarring. Runt omkring öppnar landskapet upp sig i gamla stenbrott, som nu har blivit badsjöar. I Hällabrottet har man brutit sten sedan medeltiden och under den senare delen av 1800-talet utvecklades stembrytningen till en stenindustri. Dåtidens arkitektur med påkostade fasadskulpturer och ett järnvägsspår ända fram till Hällabrottet gav stenhuggeriet ett uppsving. Med modernismens odekorerade ideal några decennier senare fick man hitta nya inkomster från stenen. Lättbetongen, kallad Ytong, som utvecklades av Yxhultsbolaget från slutet av 1920-talet användes i uppbyggandet av Folkhemmets nya bostadsområden. Under andra världskriget, när Sveriges handelsförbindelser var begränsade, utvanns olja ur platsens skiffersten. På 1960-talet kom villor i mexisten, en produkt som snabbt dog ut efter 1970-talet. I Hällabrottet är det tydligt hur våra underjordiska naturtillgångar formar våra liv och samhällen - och att *vi* formar sten utifrån våra behov och tidsideal.

Ändå är det inte stenens formbarhet utan dess orubblighet som gör den lockande. Stenen är inte bara en symbol för beständighet, varaktighet och stabilitet – den *är* beständig. Ibland när det har varit mycket att tänka på och förbereda inför en workshop har jag åkt förbi domarringen och satt mig i mitten av de nio stenarna. Jag har låtit de stora stenkropparna ge mig lugn. Den fysiska upplevelsen av sten har varit grundläggande i det här arbetet. När jag kom till Hällabrottet för första gången och Monica Ström från hembygdsföreningen visade mig Stenarbetsmuseet gick vi också in i Yxhultbolagets gamla huvudkontor. Jag fick se det stora intarsiagolvet i marmor som fantasifullt visar stenens tillblivelse. I planeringen för samarbetet med treorna i Tallängens skola fick jag tidigt en bild av att vi rörde oss över golvet och blev en del av bilden och berättelsen om stenen. Förflyttningen från vuxenvärldens stående eller sittande kroppsposition, med endast fotkontakt med marken, ner till golvet och jorden är genomgående i det här projektet. Hela våra kroppar har mött marmorgolvet, vi har klättrat på markens stenblock, skulpterat jordens tidsperioder på golvet inne i vår studio och byggt möbler direkt på marken i skogen. Att arbeta med ett material är ett samarbete och jag tror det påverkar vårt skapande om vi möter det fysiskt med hela vår kropp.

Koreografen Ossi Niskala och jag hade bestämt att vi skulle inleda arbetet och den första workshopen med att uppleva sten utomhus i naturen. Men vi hade otur med vädret, det var ovanligt kallt för att vara april och regnet hängde i luften. Så vi började inne i vår studio. Vi satt på golvet och jag berättade om projektet. Efter ett tag försvann barnens koncentration. När ska vi gå ut? frågade någon av barnen. Ok, vi går ut, sa jag och alla studsade upp. Jag märkte att det var jag själv som var anpassad

till en inomhusmiljö medan barnen rörde sig självklart i skogen och på stenblocken, oavsett väder. Redan första gången upptäckte Emma och Cheyenne stenblocket Stenart när de klättrade upp på honom. Han bor på 553 i skogen bredvid vägen bakom Stenarbetsmuseet. När vi i de två sista workshoparna skulle bygga möbler av lättbetong blev det naturligt att göra det hos Stenart och stenarna runt honom. Vi ska göra en fikaplatz för människor och stenar, sa jag. Bygg möblerna tillsammans med stenarna. Men en grupp byggde en soffa en bit bort under träden. Jag försökte påminna dem om uppgiften. Ni skulle ju bygga möblerna vid stenarna. Ja men jag går väl och hämtar en sten och lägger bredvid soffan, sa Linus och gick iväg. För mig som konstnär som arbetar med form och koreografi är det utvecklande med andra ingångar på det jag gör. Barnens estetiska uttryck tillför kvaliteter som jag inte kan skapa själv. De utvecklar egna trender, som att alla möbler skulle ha mugghållare. Jag lär mig av hur de rör sig och hur de aktiverar platsen och stenarna helt utan hjälpmedel. Det här konstnärliga uppdraget har utvecklats i ett samarbete mellan mig och barnen. Jag har också bjudit in annan kunskap, som koreografen Ossi Niskala för att arbeta koreografiskt med sten, Naturskolan i Kumla för att jag och barnen skulle lära oss mer om jordens tidsperioder och konstnären Basem Zammam. Basem är en syrisk skulptör och stenhuggare som bor i Sverige sen fyra år tillbaka. Idag finns det få svenska stenhuggare inom svensk stenindustri. Kunskapen som längre präglade Hällabrottet kommer nu istället till Sverige genom världens omvälvande rörelseförflyttningar.

Under de senaste veckorna har Basem och jag, med hjälp från Mohammed Al Suntfi, klätt alla barnens möbler med stenar. Stenar som vi har hittat i och runt Stenarbetsmuseet. Många personer kör, cyklar och går förbi vårt arbete. De frågar vad vi håller på med och jag berättar att treorna i Tallängens skola har byggt möbler i lättbetong som nu blir ett permanent konstverk. Flera som har jobbat på Yxhultsbolaget stannar och berättar om hur det var där på 60- och 70-talet. Farföräldrarna till Telmer i trean kom förbi och tittade. Hans farmor berättade om hur han hade uppskattat projektet. Det här att de få gör något på riktigt, det är det som är så viktigt, sa hon. Hon satte fingret på något jag hade strävat efter men inte hade formulerat för mig själv. Vikten av att det vi gör ska vara på riktigt, fast det är barnkultur. Att det inte stannar vid att bara vara en process, en lek, en idé, en modell eller en representation av något. Utan att barnen får vara med om att göra något som tar plats och som blir ett bestående inslag i deras egen närmiljö. En konstnärlig gestaltning som både är konst men också möbler, utformade av barnen själva, efter deras behov, idéer och fysiska dimensioner. En installation av skogsmöbler i sten som finns kvar, kanske till och med när projektet är bortglömt. Och som efter ett tag kommer tas tillbaka helt av skogen under stenarnas långa liv.

/Jelena Rundqvist, konstnär

Jag är Stenart är det första projektet av tre inom ramen för Bortom de blå bergen. Bortom de blå bergen är ett pilotprojekt som genomförs av Konstfrämjandet Bergslagen tillsammans med tre kommuner: Kumla, Lindesberg och Degerfors. Region Örebro län är projektägare och har gett Konstfrämjandet Bergslagen ett regionalt uppdrag att utveckla konstpedagogiken i länet. Syftet med projektet är att skapa nya och långsiktiga strukturer för konstpedagogisk

verksamhet i hela Örebro län. Detta är en viktig del i den regionala handlingsplanen för bild och form som har tagits fram av Ulrika Stigbäck, Utvecklingsledare bild och form på Region Örebro län. Projektet speglar lokala förutsättningar och bjuder in en konstnär som ges möjlighet att tillsammans med barn och andra grupper från civilsamhället undersöka en förutbestämd plats och fördjupa sig i den specifika kultur- och naturhistoria som under lång tid formar platser.

JELENA RUNDQVIST

Jelena Rundqvist anlitades till Bortom de blå bergens första projektår i Kumla genom ett Open Call. Som konstnär arbetar Jelena Rundqvist över gränserna mellan konst, form och koreografi. Rumslighet i relation till objekt, kropp och rörelse är genomgående närvarande i hennes arbeten, som ofta har en inneboende performativitet. I sitt konstnärskap använder hon sig av pedagogiska och curatoriska metoder och hennes arbete karaktäriseras av en delad konstnärlig process med konstnären som en kollektiv kropp.

ÅRSKURS 3 PÅ TALLÄNGENS SKOLA

Elis Almgren, Maximilian Andervret, Alva Arnesen, Ebba Beckius Vihlborg, Matilda Bergman, Nova Ekefalk, Tyra Fallén, Tindra Grandin, Cornelia Gustafsson, Oskar Hansson, Frida Jensen, Melanie Johansson, Gustav Karlsson, Linus Karlsson, Luna Kutman Forsberg, Casper Lundqvist, Liam Persson, Stephanie Raatamaa, Emma Ritzén, Telmer Roslund, Ville Sandén, Cheyenne Sköld, Tiberius Stangaci, Lucas Svahlin, Alice Svedin Gillstrand, Lukas Theorin Magnusson, Tessy Vuolo, Liam Wedell, Elias Wedén Gustafsson, Saga Wikdahl. Lärare: Mari-Anne Larsson, Marie Sällberg.

BORTOM DE BLÅ BERGEN

Projektägare: Region Örebro län, Område kultur och ideell sektor
Projektleddare: Konstfrämjandet Bergslagen genom Maria (Mia) Andersson och Kerstin Wagner, även verksamhetsledare. Projektår 1 har genomförts i samarbete med Kumla Kommun, Yxhultbygdens Kultur- och Hembygdsförening och Tallängens skola i Hällabrottet. Projektet finansieras av: Region Örebro Län, Kulturrådet, Kumla Kommun, Adolf Lindgrens Stiftelse och Folkrörelsernas Konstfrämjande.

Ramverket för Bortom de blå bergen initierades av Caroline Malmström, verksamhetsutvecklare, Folkrörelsernas Konstfrämjande, Marita Axelsson, tidigare verksamhetsledare, Konstfrämjandet Bergslagen och Ulrika Stigbäck, Utvecklingsledare bild och form på Region Örebro län.

TACK TILL

Monica Ström, Yxhultbygdens Kultur- och hembygdsförening. Tomas Borg, Kumla Kommun. Jonas Langell, Tallängens skola. Ossi Niskala. Basem Zammam. Naturskolan i Kumla. Ivana Králiková. Mats Runering. Jens Aronsson och Perssonsten. Stefan Aronsson och Närkesten. Xella Sverige AB. Mattias Bäcklund, forskare Örebro Universitet. Caroline Malmström, Per Hasselberg, Niklas Östholm, Folkrörelsernas Konstfrämjande. Rolf Karlsson. Patrick Kretschke. Roger Söderlund. Mohammed Al Suntfi. Marita Axelsson. Marja-Leena Sillanpää. Hanne Lindberg. Simon Sjöström. Charlotte Ostritsch. Mita Moberg. Peder Hallkvist. Christer Berggren.

Formgivning av publikation: Hanne Lindberg/Bergen
Redaktörer: Jelena Rundqvist och Maria (Mia) Andersson
Foto: Jelena Rundqvist och Maria (Mia) Andersson
Tryck: Mittmedia/Nerikes Allehanda, Västerås, 20180530.

KULTURRÅDET

Konstfrämjandet Bergslagen

Kumla kommun

Konstfrämjandet

ADOLF LINDGREN'S STIFTELSE

Stort tack till Peter Sjö, Mittmedia för möjliggörandet av den här publikationen.

Mer info: www.bergslagen.konstframjandet.se/projekt/bortom-de-bla-bergen

